

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Характерною рисою сучасного соціально-економічного розвитку держави є загальне погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища, що викликане аварією на Чорнобильській АЕС, роботою потужних енергетичних, паливно-видобувних, нафтохімічних, металургійних та інших підприємств, що не застосовують ефективні природно захисні заходи. Однією з головних причин такої ситуації є відсутність належної уваги української держави до екологічних проблем, домінування принципу залишкового фінансування екологічних заходів, нецільове використання державних коштів на екологічні заходи, відсутність належної прозорості та контролю над використанням цих коштів, слабка виконавча дисципліна щодо прийняття державних рішень в цілому, і в екологічній сфері зокрема та відсутність державної стратегії використання фінансових ресурсів в екологічній сфері за умов їхнього дефіциту.

Успішне вирішення проблем, пов'язаних з екологічними заходами на сучасному етапі економічного розвитку значною мірою залежить від розробки і впровадження фінансово-економічного механізму управління природокористуванням. Він повинен спиратися на форми і методи фінансування і кредитування екологічних заходів, нормування, розподіл і використання фондів грошових коштів, стимулювання раціонального природокористування.

Саме тому питання екологічної безпеки та її фінансового забезпечення актуальні для сьогоднішнього, є об'єктивно важливими для держави. Адже, вирішення проблем охорони довкілля тісно пов'язано з пошуком надійних джерел фінансових ресурсів для цих цілей.

Сучасна система фінансування екологічних заходів має певні недоліки, зокрема:

- низьку частку інвестицій у сферу екологічних заходів, яка не є фіксованою від обсягів ВВП країни;
- пріоритетне спрямування коштів на поточні витрати, а не на капітальні видатки;
- обмеження видатків у сферу екологічних заходів за рахунок бюджетних джерел та низька ефективність діючої системи екологічних фондів;
- скорочення частки капітальних інвестицій на екологічні заходи в

загальних обсягах капітальних інвестицій;

– регіональна асиметрія і диспропорції в освоєнні інвестицій екологічного спрямування [2, с. 68].

Наявність цих недоліків пояснюється рядом причин:

– недосконалість нормативно-правової бази щодо державної підтримки екологічної діяльності; недостатній контроль і правове застосування екологічних юридичних норм;

– низький рівень бюджетної дисципліни у сфері екологічних заходів;

– розбалансованість дохідної та видаткової частин системи фінансування екологічних заходів;

– недостатнє врахування у видатках визначених пріоритетів і комплексного підходу до вирішення питань в екологічній сфері;

– недостатня концентрація коштів на пріоритетних напрямках, розпорошення по багатьох фондах, об'єктах і заходах, які не розв'язують основних екологічних проблем;

– слабкий зв'язок між видаленням коштів і отриманням екологічного ефекту; недостатній розвиток системи результативних показників, які характеризують ефективність виконання бюджетних програм екологічного спрямування;

– обмеженість фінансових ресурсів і незначні обсяги поєднання різних джерел фінансування заходів для підвищення ефективності використання коштів на екологічні заходи;

– обмежене застосування ринкових механізмів державної підтримки екологічних заходів;

– нестабільність фінансово-податкової системи;

– нестабільність організаційного механізму екологічного регулювання;

– другорядність екологічних цілей щодо фіскальних цілей, особливо в умовах фінансової кризи [1, с. 34].

Наведений перелік можна продовжити. Якщо підсумувати вищевикладене, стає, на наш погляд, очевидним, що усунення гостроти проблеми фінансування екологічних програм і екологічних заходів визначається можливостями вирішення взаємопов'язаних і взаємообумовлених питань – як щодо стану й обсягів фінансування екологічних заходів, так і щодо дієвості функціонування механізму фінансування екологічних заходів, його економічної та екологічної конструктивності. Сучасні тенденції фінансування екологічних заходів свідчать про наявність замкненого кола причинно-наслідкового чергування: з одного боку, зниження екологічної результативності

фінансового забезпечення екологічних заходів з одночасним посиленням його фіскальної спрямованості, з другого – погіршення еколого-економічних умов господарювання, якості екологічних заходів в Україні.

Тому завданням загального характеру є подолання тих негативних тенденцій, які склалися протягом останніх років і стосуються недостатніх обсягів фінансування екологічних заходів, низької частки відповідних видатків у бюджетах усіх рівнів, інфляційної девальвації природо-ресурсних платежів, вузькості джерел формування цільових фондів і недоліків у їх використанні. Також основними завданнями є:

1) наблизити законодавство України про екологічні заходи до європейського рівня, удосконалити систему державного контролю, зокрема сформувати єдину систему контролю за дотриманням законодавства про екологічні заходи, виключити дублювання функцій контролю різними уповноваженими органами виконавчої влади;

2) посилити відповідальність забруднювачів, зокрема підвищення нормативи діючої системи збору за забруднення навколишнього природного середовища до рівня, що стимулюватиме суб'єктів господарювання скорочувати обсяги забруднення; підвищити фінансову відповідальність порушників законодавства, розширити базу оподаткування, розробити нові правила проведення оцінки збитку на основі фактичних витрат на відновлювальні заходи;

3) реформувати систему видачі дозволів, зокрема перейти до видачі комплексних дозволів для забруднювачів за принципом “єдиного вікна”, спростити процедуру для малих і середніх підприємств, розробити систему технологічних нормативів на викиди, скиди, розміщення відходів [3, 4].

Отже, ефективне функціонування системи фінансування екологічних заходів залежить від спроможності розв'язання проблем у цій сфері. Негативні тенденції у системі мобілізації та використання коштів на екологічну діяльність, на яких ми зробили наголос, мають стати предметом уваги не тільки Уряду та народних депутатів, але й громадськості.

Бібліографія

1. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні / О. Веклич // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 20-34.

2. Колмакова В. Розвиток позабюджетних джерел фінансового забезпечення екологічної діяльності / В. Колмакова // Наукові праці ДонНТУ. – 2008. – № 35. – С.63-69.

3. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від